

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ПРИЕМНАТА ГРИЖА В ЕВРОПЕЙСКИ КОНТЕКСТ

Георги Стефанов

*Докторант в Русенски Университет „Ангел Кънчев“, 7017 - Русе, ул. “Студентска” № 8
Email: gstefanov@uni-ruse.bg*

COMPARATIVE ANALYSIS OF FOSTER CARE IN A EUROPEAN CONTEXT

George Stefanov

*PhD student at University of Rousse "Angel Kanchev", 7017 - Ruse,
"Student street" № 8 Email: gstefanov@uni-ruse.bg*

ABSTRACT

Development of foster care in Bulgaria is an important point of strategic planning in social services and is essential for the children welfare. An important factor in the defined direction is to conduct a comparative analysis of the system of foster care in a variety of countries and their spheres of social activities. This allows us to highlight the specificity of certain elements of the system of foster care in European countries (models and types of foster care, legal basis, specificity of training, institutional and social regulation, etc..) And to draw conclusions in the direction improving the quality and effectiveness of related social services.

Key words: comparative analysis, system of foster care, models and types of foster care, legal basis, specificity of training, institutional and social regulation.

ВЪВЕДЕНИЕ

Значимост на проблема. Развитието на приемната грижа в България е важен момент от стратегическото планиране в областта на социалните услуги и е от съществено значение за повишаване на благосъстоянието на децата. Важен фактор в очертаната насока е осъществяването на сравнителен анализ на функционирането на системата на приемна грижа в условията на различни страни и техните сфери на социални дейности. Това позволява да се открие спецификата на определени елементи на системата на приемна грижа у нас и в страни от Европа (модел и видове приемна грижа, законодателна основа, специфика на обучение, институционална и социална регулация и др.) и да се направят изводи в посока към повишаване на качеството и ефективността на свързаната с нея социална услуга.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Нараства броят на децата, които се нуждаят от приемна грижа. Също така се променя и профила на децата отглеждани в приемни семейства. Промените се изразяват в задълбочаване на проблематиката на детското поведение и невъзможността биологичните семейства да изпълняват по адекватен начин своите базисни, възпитателни и социализиращи функции.

Като най-актуален се посочва проблема с образователна и професионална квалификация на работещите в сферата на социалните услуги, в частност приемната грижа. Обезпечеността на кадри с подходящото образование и професионален ценз е всеобщ проблем за цялата страна. Изследване на Сашо Нунев на територията на Североизточна България посочва изключително сериозната нужда от кадри в сферата на социални дейности със съответното образование.

Целта на изследването е да се сравнят различни модели на приемна грижа в европейски контекст.

Задачите на изследването са: Да се проучат литературни източници свързани с приемна грижа от различни страни от Европа; Да се обработи информацията, чрез преводи,

синтез и анализ; Да се направи съпоставка на развитието на приемната грижа в България с други европейски страни; Да се направят изводи и обобщение.

Анализът на социалната услуга „приемна грижа“ ще извършим, чрез сравнение на сходни критерии/компоненти в системите на приемни грижа в страните от Европа и от Европейския съюз, в това число и България.

Схемата на сравнителни анализ включва компонентите, модели и видове приемна грижа, процедури за популяризиране на услугата, подбор, обучените и подкрепа на приемните семейства и деца, финансова част, както и кадрова обезпеченост със специалисти в областта на социални дейности.

Общите тенденции в развитието на социалната услуга „приемна грижа“ в страните от Европа и Европейския съюз са сочат професионализация и стандартизация на дейността.

В хода на изследването разгледахме над петдесет литературни източника представящи приемната грижа в различни страни от Европа. От тях изведохме най-важните тенденции и особености свързани с приемната грижа, като социална услуга и мярка за закрила на деца в риск. Видовете приемна грижа и начини на настаняване сме представили в таблица

В обзора на приемната грижа в страни от Европа попаднаха Норвегия, Финландия, Швеция, Австрия, Германия, Франция, Белгия, Холандия, Великобритания, Шотландия, Италия, Чехия, Литва, Словения, Румъния, Полша, Унгария, Босна и Херцеговина и Естония.

В *Норвегия* най-често срещаната алтернатива на настаняване в институция е приемната грижа, като броят на децата, настанени в приемни семейства, се увеличава всяка година [6, с.6].

Финландия

Приемната грижа във Финландия е институционално и законово регулирана. Настаняването на дете в приемно семейство става след преценка на социалните служби, като т.н. попечителство може да продължи до 18 г. възраст. Отново по преценка на социалните служби, след навършване на пълнолетие и с договореност с пълнолетния/та, може грижите да продължат до 21 г. [1, с. 167]. В *България* тази възможност съществува при мярка за закрила настаняване при близки и роднини, като е нужно навършилия пълнолетие да продължава да ходи на училище, което дава възможност да остане в семейството до 20 годишна възраст

Швеция

Hessle и Vinnerljung (1999) посочват, че в Швеция законодателството свързано с приемната грижа е доста строго, в сравнение с други страни. Пример за това е така наречената „Нерегулирана частна приемна грижа“, която се счита за незаконна, в случай на грижи от страна на бабата за своето внуче, като закона изисква да се уведомят местните власти, които да реализират наблюдение и периодични проверки. [2, с. 10-11].

Шотландия

Частното приемничество е мястото, където родителите договарят с хора, които не са близки роднини, да се грижат за децата си за повече от 28 дни. Родителите са длъжни да докладват за споразумение на съответния местен орган, който трябва да провери и следи настаняването и други аспекти на договореностите, въпреки че те не оценяват и одобряват асистентите като такива [4, с.11]

Великобритания

В Англия „приемната грижа“ е с национални стандарти от 1997-1999 г., обособени в три части. Услуги за деца, услуги за приемни родители, политика и планиране. При реализирането на приемната грижа във Великобритания, като основни проблеми се посочват рисковете от злоупотреба. Най-често се посочва сексуалната злоупотреба, като в повече от половината случаи тя не се доказва. По отношение на тези проблеми възникват термините

„безопасна грижа“ и „опасна грижа“, съответно за среда без наличие на риск от злоупотреба и на така са наличие на риск от злоупотреба. [8]

Австрия

Е известна с Виенски модел за приемна грижа, който е свързан с квалифицираната приемна грижа, включва цели на модела, задачи на социалния работник, процедура по кандидатстване.

Германия

Приемната грижа се разглежда в *Закон за доброто на децата*, Основен принцип на работа е съобразен с индивидуалните нужди на детето. Закона гарантира изготвянето на индивидуален план. Също така подготовка на приемните родители, финансовата рамка [10].

Франция и Холандия

Приемната грижа в тези страни се характеризира със стабилно партньорство между държавния и неправителствения сектор. Налице е реализирането на широк обхват от консолидирани политики и проекти за подобрене на качеството на услугата. Приоритет е привличането на доброволческа помощ. Финансовите рамки са точно и ясно обособени, като покриват разходите за детето, при професионална приемна грижа (фамилни асистенти във Франция) заплащане на труд, също така включват и допълнителни плащания (здравни, почивка и др.).

Белгия

Ханс Гритенс посочва, че в системата на детското благосъстояние в Белгия, през 2007 г. има около 22,500 деца, което е 1,5 % от общия брой деца в Белгия. 66 % от този дял са деца в резидентна грижа, приемна грижа или при близки и роднини. Специално за приемната грижа автора дава данни, посочващи тенденция за повишаване на броя на децата настанявани в приемна грижа, през последните десет години. Общия брой на настанявания, в периода 1998 – 2008, извън биологичното семейство нарастват почти от 4 хил. на 6 хил. деца, а настаняванията в приемни семейства от 100 на 150 деца [5].

В рамките на системата за психическо здраве, Фландрия има т.н. "случай на Гийл (на англ. ез. Geel)", уникален по своята същност. Произходът на тази форма на терапевтични приемни семейства и базирана в общността грижа могат да бъдат намерени в легендата на светеца Димпна (Dimpna) от 7 век, чиито мощи привличат хората с психични заболявания от всички краища на света [пак там].

Италия

В Италия в случаите, когато не може да се реализира приемна грижа се използва модела на „групов дом: до 10 деца и семеен тип група до 6 деца.

Проблеми на приемната грижа, районирането и невъзможността за балансирано разпределение. Финансовата част, при която е направено сравнение на разхода за дете в институция и в приемна грижа. Институционалният модел е в пъти по скъп от отглеждането на дете в приемно семейство. Подобни данни дават и НПО в *България*, който показват, че отглеждането на деца в институции е неефективно и във финансовата част с сравнение със социалните услуги в общността и приемната грижа. [3, с.1-21].

При анализа на Чехия, Литва, Словения, Румъния, Полша, Унгария, Босна и Херцеговина и Естония се откриха следните тенденции. Приемната грижа, като социална услуга е обособена в система, която включва компонентите, законова рамка, държавно, местно и НПО участие, финансова рамка, обучения (както за ползвателите на услугата, така и за служителите) [7,9,11].

Таблица 1. Видове приемна грижа и форми на настаняване

Приемна грижа (ПГ)	Швеция	Финландия	Холандия	Шотландия	Франция	Полша	Унгария	Австрия	Италия	Словения	Босна и Херцеговина	Сърбия	България
Роднинска	x	x	x	x		x	x	x		x		x	x
Традиционна	x					x	x						
Специализирана					x		x	x		x		x	
Професионална		x	x	x	x	x	x	x	x				x
Кризисна			x	x	x			x		x		x	
ПГ при почивка				x						x		x	
Подкрепящи семейства	x												
Частна ПГ				x									
Настаняване на родител заедно с детето												x	
Подготовка / обучение за други видове на ПГ										x			
Дневна									x				
Седмична			x		x					x			
Временна / Краткосрочна	x		x	x								x	x
Доброволна, със съгласието на родителите									x				
Със съдебно решение									x				x
Професионална ПГ във фамилни домове и приемна грижа резидентен тип		x							x				
Други видове независимо настаняване на дете и родител		x											
Други видове настаняване в семейство					x							x	

ЗАКЛЮЕНИЕ

На базата на анализа на моделите на приемната грижа в страни от Европа и Европейския съюз, могат да се направят следните изводи и препоръки за подобряване на моделите на приемна грижа:

Особено внимание трябва да се обърне на насърчаването на правата на децата в приемни семейства. Практика на системата и по-специално на съдилищата е такава, че често на родителите се дават повече права за сметка на децата;

Компетентните органи, трябва да съставят документирано и ясно да определя правата и отговорности на деца в приемни семейства, приемни родители и техните семейства, както и биологичното семейството на детето.

Особено внимание трябва да се обърне на подход към планирането, подготовката и изпълнението на настаняване на децата в приемни семейства, както и връщането им в техните биологични семейства или друга форма на грижа;

Оценката на детето и приемния родител и съотнасяне на характеристиките и нуждите на детето и неговите потенциални приемни родители и настаняването трябва да се подготвят и да се извършва внимателно и подробно. В случаи на неуспешни настанявания и чести преминавания на дете от един вид грижа в друг или от едно приемно семейство в друго, води до неблагоприятни ефекти върху детското израстване. Подрастващите не придобиват опит

или той е нездрав, в създаването на отношения на привързаност. Също води до решение на приемните родители да се откажат от по-нататъшно приемничество;

Винаги, когато е възможно, братя и сестри, които вече са установили сигурна връзка не трябва да бъдат разделяни. Настаняването на деца да се планира колкото се може по-близо до семейството им, за да се улесни контактът със семейството на детето и поддържане на социалната мрежа детето;

Всяко дете в приемна грижа трябва да има собствен индивидуален план отчитащ промените, в отговор на специфичните нуждите на това дете. В допълнение към специалистите (водещи на случай и екипи на институции / отдели) процеса на създаване на индивидуален план трябва да включва детето (вземайки под внимание неговата възраст и възможности да разбира обстоятелствата), също и родителите на детето (защитници, приемни родители, други членове на приемно семейство), други лица подкрепящи детето, както и други специалисти в предоставянето на специализирани услуги;

Важно е да се наблюдава и да се вземе предвид естеството и качеството на контакти на биологичното семейство с приемното дете и неговите приемни родители. По реда на подготовка на детето за връщане в биологичното му семейство, е необходима едновременна работата с неговите или нейните приемни семейства и биологичните на детето;

Необходимо е системна работа за популяризиране / насърчаване на приемната грижа и осигуряване на подкрепяща "инфраструктура", в цялата страна, включително и градските и селските райони, с цел да се осигури регионално покритие и възможности за приемни родители и децата от различни региони от гледна точка на контакт със семейството (те често имат ниски доходи, и са неспособни за покриване на пътни разходи за посещение на приемното семейство).

ЛИТЕРАТУРА:

1. Борисова, М., 2007. Приемната грижа в кадър и в перспектива, София, с. 167
2. Anderson G., Partnership for children and families Project, Child and family welfare in Sweden, 2002, p. 10-11
3. Canali C., and Vecchiato T., FOSTER CARE IN ITALY, Conference on Family Foster Care (IV meeting) Groningen, 22 September 2010, p.1-21
4. Getting it right for every child in kinship and foster care, The Scottish Government, Edinburgh 2007, p.11
5. Grietens H., Experiences of 8-12-year old children in foster care, Department of Special Needs Education and Youth Care, University of Groningen, the Netherlands, 2007/presentation
6. Kinship care in child protection - Norwegian and Portuguese professional social workers' expressed perspectives, University of Stavanger, Faculty of Social Science, 2011, p.6
7. Puhalić, A. and Grbić, O., Foster care development in Bosnia & Herzegovina, University Banja Luka, Faculty of political sciences, Department of social work, 6th International Foster Care Network Conference, Zagreb, 25th September 2012, p.1-20
8. Sinclair, I., British research on foster care, International network foster care research, University of seign, 2007
9. Unicef – Inocenti Research Center, Social welfare and family benefits in Estonia, MONEE Country Analytical Report November 2006, p.5-9
10. W. Claus, Foster care research in Germany A critical review, ADOPTION & FOSTERING VOLUME 32 NUMBER 2 2008
11. http://www.sagepub.com/upm-data/41957_1.pdf